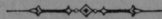

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi poli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise, naročnino in oznanila prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 12.

V Ljubljani, 15. junija 1881.

Tečaj XXI.

Perva odgoja otrokova.

(Spisal Jos. Ciperle.)

11.

Ko shodi otrok, so mu igre uvèt telesnemu zdravju. V igri okaže svoje moči, z igrami jih vadi in dopolnjuje.

Igrá si otrok z živimi in neživimi stvarmi. Toda on ne pozna tega razločka. Njemu je vse živo. Njegova domišljjetina napravlja iz očetove palice konja; v klobčič zvezane zaplate so deklici, kar materi novorojeno dete. Kakó neguje, kakó stiska na persi klobčič, kakó ga gladi, poljublja in péstuje! Nežno ga poklada v posteljico i. t. d.

Toda o tem sem uže pisal. Tudi o tem, da se nima kupovati otroku dražih igrač, in o tem, naj si ne igrajo vedno le v sôbi. Ravno takó jim ni igrati tacih iger, pri katerih sedé. Skačejo naj, igrajo naj vjake, mečejo naj „žogo“, — to je za-nje, to je zdravo.

Sedanje igre otroške so zgubile uže mnogo, mnogo poezije. Ko smo bili mi mladi dečaki, smo se igrali le med saboj, in dekleta z dekleti. Dečaki smo bili vojaki, imeli smo hude boje, se vé, brez kerví. Padel ni nikdo v njih zadet od sovražnikovega strelú, le tedaj, ako se je spodtaknil! Gorjé dekletu, ki bi se bilo približalo nam, ter se vtikalo med nas! Kakó smo je odpodili! Zató smo bili le otroci, in ponosni smemo biti, da smo bili.

In zdaj? Kje vidiš nekdanje otroške kompanije „batalijone“ in „polke“? Kakó redko jih vidiš metati „žogo“! Kaj počnó zatorej? Zdaj so vsi skupaj: dečki in dekleta, ter se igrajo. Ali kakó? Kričé ter skačejo kot divjaki sem ter tija, podé se, sujejo ter obalé po tleh dečki

in dekleta, vsi skupaj, drug po drugem! Resnično je, da ni več otrok na sveti! Kdo bode še vzdihnil posled dvajsetih let s Preširnom:

„Zató mladóst po tvoji temni zarji
Serce zdih'valo bo mi, Bog te obvarji!“

Glejte ga čerNovídca, mi poreče marsikdo. Česa vsega ne misli o nedolžni mladini. Bézíte vi svetlogledci, bézíte vi dobroserčni stariši! Jaz terdim, da ste vi slepi za marsikaj. „Šolmoštri“ vedó dosta povedati o razširjanji neke kužne bolezni, ki pretí vgrabiti poslednja leta vso vašo nedolžno mladino, ter jo pokončati. Ta kužna bolezen je mnogo daljša, nego nje predolgo ime. Imenuje se „skrivni mladostni greh“. — Počasi glóje to zló červu jednako mlado teló in napósled ga pahne v prezagodnji grob. Ali ste uže čuli kaj o njem? — —

Ni spet prav, ako prepovedujemo otroku, da si ne sme igrati. Pri igri se ne kratkočasi samó otrok, pri nji začenja tudi misliti. In to je za vzgojo velicega pomena. Razume se, le pri pametnih in dostojnih igrah. Mnogokrat mu je treba prevdarjati, kakó bi uredil, da bi zadel svojega tovariša n. pr. z „žogo“. Vadi zatorej s tem svoje okó in svoje roke. Dostikrat mu je treba precéj zvijače, da vteče svojemu preganjalcu, da se mu skrije i. t. d.

Reči se smé: Otrok, ki nima veselja do igre, nima ga tudi do pouka.

Drugi otroki spet nimajo časa za igranje. To so gospódski otroci, ki se imajo uže v prvi mladosti učiti raznih jezikov in raznih učeností. Pedagogika je uže davno obsodila ves pouk pred šestim letom; toda vendar se greší tolikrat proti nji. Pervih šest let potrebuje otrok najprej za razvoj svojih telesnih moči. Kar se zamudi na njem v tem časi, ne dá se popraviti več. Duh otrokov ni še takó terden, ni še takó razvit, da bi mogel lahko vzprijemati in obderževati one vtise, katere napravlja pouk ná-nj.

Pogledimo sina kmetskega. Tri leta ima, in kakóv korenjak je uže! Kakó krepké roke ima, kakó rudeč je njega obraz. Zato se tudi neprestano prekopicuje po travi, zategadelj tudi brez prestanka pleza po plóti. In pogledimo onega dečka, ki se je pripeljal ravnokar v kočiji v vas. Kdo bi si mislil, da ima uže deset let. Takó bled, takó šibák, takó slab je, da bi ga oni triletni kmetski korenjak skóro poderl z mezíncem. — Vendar kaj se hoče. Ubožec ni imel priložnosti, nikdar se poditi po pašniki, nikdar se ni prekopicoval po travi, nikdar ni dihal čistega vzduha v prosti prirodi.

In če tudi gredó mestni ali gospodski ljudje s svojimi otroki na sprehod, vendar otroci nimajo nikacega užitka. Hoditi jim je mirno, počasi, kot stariši; ako sedejo ti, morajo sestí tudi otroci. Bog varuj, da bi otrok malo poskočil! Skerbna mati bi omedlela takoj. Bog varuj,

da bi se otrok malo poobalil po travi! Skerbno mater bi zvil takoj kerč. Nu, in ko bi se postavil celó na glavo. Bog zna, kaj bi bilo potem s skerbno materjo.

Bès vas lopi z vašo preveliko skerbljivostjo! Izgovarjate se, da je vaš otrok preslab, da bi se znal pokvariti i. t. d. Molčíte, molčíte, prosim vas! Menite li da bode li zató močnejši, ker čepí vedno pri vas? In pokvariti bi se utegnil — pravite. Je li to kaj hudega, ako se prasne malo v roko, ako se vdari malo v nogo. Bóli ga! Nič ne dé. Tudi bolečinam se ima privaditi. To pač ni lahko, toda mora biti. Stari Špartanci so bičali vsako leto svoje otroke do kerví. A dosegli so s tem mnogo. Izredili so korenjake, hrabre možé, ki nam bodo vedno v vzgled.

In mi? Mi ne moremo ničesar več prenašati. Ni nam treba sicer posnemati bičanja Špartancev, ni se nam treba jim približevati v tem obziru. Vendar ne bojmo se bolečin, ne odvracajmo jih od otrok, ne milujmo ga, ako ga bolí kaj. Obračajmo rajši njega pozornost na kaj drugega. Zapojmo mu naglo kakšno pesemco, pokažimo mu kakšno živalico, — in tudi on bode pozabil skóro bolečine.

S pomilovanjem in z brezumnim tolaženjem le še vzvišujemo njega bolečino in njega jok.

(Dalje prih.)

I s k r i c e.

(Konec.)

Le oni trenutki, ob katerih si dober in moder, ob katerih izvajaš dobra in blaga dejanja, ob katerih premišljuješ božja dela (naravo), njihovi veliki namen ter modro in dobrotljivo vredbo taistih, dalje: ob katerih izvajaš pravo krščansko prijaznost in ljubezen napram svojemu bližnjemu, ob katerih vživaš nedolžno in pošteno veselje pravega krščanskega življenja — morejo se prištevati k tvojemu pravemu življenju, če nastane vprašanje: Koliko časa uže živiš? Vse drugo — je zapravljeno in nij pravi čas Tvojega življenja.

Čas hiti sè svojim veseljem in zoprnostjo — brzo kot električna iskra naprej; — a kdo more to v njenej hitrosti zadrževati? Vsa bogastva in vsi zakladi cele zemlje, vsi mogočneži in vse vojske, kolesa časa tudi le za jeden sam trenutek zadržati ne morejo. Ali se morejo vse elementarne, umetne in druge sile le z močjo trenutka časa primerjati? Ne! Gine kot senca, a mi hodimo pa še pred senco, ter pravi čas dobro obračajmo!

Čas našega življenja je najdražje blago med vsemi dragocenostmi; ako je zgubljen, ne najde se nikdar več, ako je vbežal, ne dohitiš ga več. Kdor zlati čas zapravlja je največi zapravljivec med vsemi zapravljivci cele zemlje.

Čas dobro vporabljevati, dokler je še v naši moči, je jedini pripomoček, da nam brez koristi in haska ne ubeži.

Kdor še le potem zgubo dragega časa opazi, ko ga je uže cele dneve zapravlil, se zavoljo tega prepozno kesá.

Če uže jedne same minute pred smertjo gotovi nismo, kako moremo pa cele dneve časa zapravljati?

Vsako jutro, ko vstaneš, misli, da je to zadnji dan tvojega življenja, ako hočeš, da ti bode tudi vsaka ura, s katero ti ljubi Bog tvoje življenje podaljša, v resnici koristila.

Čas sedajnosti je tvoja lastnina in največje premoženje. Kdor pa svoje drage kamne in bisere od sebe v blato meče, pravijo mu modri ljudje: norec. Ali se hočeš tudi ti norcem nazivati?

Sedajni čas je v tvoji oblasti, a prihodnji pa še v temnej večnosti. — Si li gotov, da ga v last dobiš? Ne!

Prvo tretjino časa človek prespi, drugo tretjino ga vporabi za delo in skrbi, à tretjo pa v to, da zadnje dvoje obžaluje. — Ako se odšteje še čas otroških let, počitka, bolezní, brez poslovanja, razveseljevanja, dalje obiskovanja prijateljev, z lišpanjem, igro, pijančevanja in lenobe, razvidi se, kako slabo s časom gospodarimo, in kako malo časa v naše pravo življenje volimo! —

Hitro odhajajoč a nikdar se vračajoč čas brezposelno zapraviti sme se v polnem pomenu besede životarjenje imenovati; le — čas dobro obračati — more se življenje imenovati.

Čednost časa našega življenja nam vkoristi, a hudobija ga pa, kot rja železo — razje in vniči.

Čuvaj vsak drobec tvojega življenja; na teh počiva gotova radost nebeška in tvoja časna sreča.

Dandanes se čas povsod zapravlja in človek se ž njim igra; vprašam le: Ali bode jednokrat naša smert tudi le navadna igrača? *M. R.*

France Malavašič.

„Pravi Slovenec“ mi je zamerl in z vredovanjem časnikovim nič kaj srečen hočem rajši našemu ljudstvu spisovati knjižice, misli si Malavašič, ter ostati vendar pravi Slovenec. Poslovenil je tedaj lepe molitvene bukvice „Jezus moje želje“ po Schlöru, in: 8) Štэфan, srečni kmet. Resnična, podučjenja polna povést, katero nej vsaki kmet bere in k sercu vzame in vsak prijatelj ljudstva po mogućnosti razširja. Slovénским kmetam v prid iz nemškiga prestavil Fr. Malavašič. V Ljubljani 1850. 8. 112. Blaznik. Hohn. — Takrat je prikazal se na dan po njem prestavljeni „Nemški Pavliha“ v slovenski obleki in „Lažnjivi

Kljukec“, in: 9) Oče grof Radecki, c. kr. Maršal. Popisal Fr. M. Z jeklorezom. V Ljubljani 1852. 8. IV. 65. Eger. Giontini. — 10) Stric Tomova koča ali življenje zamorcev v robnih državah séverne Amerike. Po angleško spisala Henrieta B. Stowe. Iz nemškega poslovenil Fr. M. S šterimi podobšinami. V Lj. 1853. 8. 139. Milic. Giontini. — 11) Oče naš. Povest za keršansko mladost in keršansko ljudstvo. Po priporočenju nekega častitljivega duhovna iz nemškega poslovenil Fr. M. Z eno podobšino. V Lj. 1854. 8. 236. Milic. —

Kakor se kaže, vnela je Malavašiča spet nekoliko bolj za časništvo Vodnikova stoletnica, kajti ogłosi se l. 1858 v „Novicah“ str. 72 s pesmijo „Sloga!“ — v ktere poslednjem razstavku povzema vse:

Oblaki in potoki vsi,
In ptičice s cveticami
Po svoje se zedinijo
In nam Slovincem pravijo:
Le v slogi! — da ne bomo
Vsak „Cicero pro domo!“

V tem letniku je l. 6. 7 obširno in vživo popisal „Slovesnosti, obhajane v spomin stoletnega rojstnega dneva Valentina Vodnika, očeta slov. pesništva“. Ta popis je sprejel E. H. Costa tudi v Vodnikov Spomenik (Vodnik-Album) l. 1859 str. 63 — 68. Razun tega se ondi nahaja str. 18 — 20 prav čverst Malavašičev spis: „Vodnik in Slovénščina“, v katerem proti koncu našteva njegove zasluge za slovensčino:

„Po vsi pravici moremo Vodnika sploh imenovati preroditelja slovenskega književnega, ali kakor ga je on imenoval — bukviškega jezika, ker on je 1) postavil slovensčini terdne mejnike, ktere so stari pisarji brez uzroka prestavili; 2) razodel in dokazal obilnost in bogastvo narodnega jezika; 3) pokazal, kako naj si pisatelji pomagajo, kadar jim domačih besed zmanjkuje, in kako se dá slovenski jezik narodnemu duhu primérno bogatiti, in 4) pokazal je, kako se da v slovenskem jeziku skladno in prijetno, pa vendar po domače in vsakemu umljivo pisati“. — Z vsim tem v soglasji poje F. M. str. 70 še:

Kjer strinja um in véda
Sinove domovine,
Se složno vse odséda
In noč duševna mine.

To leto prišla je na svetlo: 12) Krivica za krivico. Povést iz časa ruske cesarice Katarine II. Nekoliko po nemškem zdelal Fr. M. V Lj. 1859. 8. 61. Milic. Ničman. — Mične in čedne so vzlasti pesmice, ki jih je l. 1859 priobčil po „Novicah“ na pr. str. 8 „Spomin in up“, v kateri naposled opominja: „Toraj z upom napredujmo, — Pozdravljujmo nove

dní; — Le naprej, naprej! — to čujmo, — In — da modri Bog živi! — Str. 70 je natisnjena pesmica „Zvončki“; str. 374 „Stari pivček“, kateri hvaleč nekdanje čase na zadnje kliče: „Žali pa to me, — poslušajte me, — Česar ne spomnim pred nikadar se: — Toči kerčmar da sedaj vodó — V vince predrago z mirno vestjó!“ — Str. 405 pa se nahaja Malavašičeva pesmica labudnica:

S i v i l a s i.

Kaj prášate
Prijatli me:
Zakaj lasé
Imam sive zé?

Pa naglo čas
Doide nas;
Se uklonemo
In rečemo:

Prašajte raj'
Vijólico,
Al' drugo vsaj
Cvetličico! —
Prašajte hrast,
Ki nosi se,
Kot če oblast
Bi imel čez vse!

Vijólica
Je zmerznila,
Cvetličice
So zvenile,
Hrast červ spodjé,
Ko sam ne vé,
In s časom hrast
Tud mora past'!

Vijolico
Prezgodnico
In druge vse
Cvetličice
Čas umori, —
Hrast še stoji!

Ne prašajte
Prijatli me:
Zakaj lasé
Imám sive zé!

*

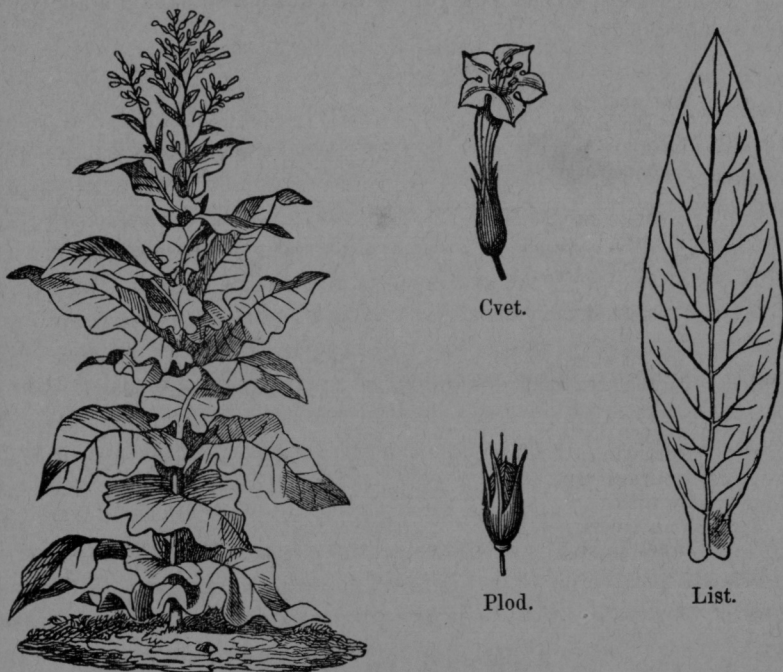
Zabava in pouk.

T o b a k.

Izmed rastlin, ki so prišle iz družih delov sveta v naše kraje nekaj zato, ker nam res koristijo, nekaj pa tudi zato, ker ž njimi domišljenim potrebam zadostujemo, šteje se tobak v sprednjo versto. Ko nam je dala Amerika to rastlino in krompir, Kitajsko čaj, Arabija in Zahodna Indija kavo in sterjeni (kristalizovani) sok sladkorjeve rastline, spremenili so se popolnoma običaji narodov v Evropi, in jelo se je vse drugače živeti. Preiskovati pa tu nečemo, v čem smo zategadelj sedaj na boljem.

Tobak (*Nicotiana tabakum*) pridelujejo v našem cesarstvu na Ogerskem, a v severni in južni Ameriki raste divje. Koncem julija ta rastlina naredi cvetni veršiček, podoben latu. V nepravem kobulu pokažejo se beli, rudečkasti, ali zagorelo-rudeči, pri drugi versti te rastline tudi zelenkasto-rumeni cveti. Imajo zvončasto-latovičast, ali livkast venček, ki je sicer cel, a na robu 5krat zarezan, 5 centimetrov dolg. Venček tiči v cevkasti medlo-zeleni čašici, ki je tudi 5krat ostro zarezana. Cvet ima 5 prašnikov in jeden pestič. Rast cele rastline spominja nas volčje

črešnje ali paskavice (Tollkirsche), razhudnika (Nachtschatten) in zobnika (Bilsenkraut); pa ga štejejo tudi v versto imenovanih rastlin ter ima marsikatero njih lastnost, dasi ne v jednaki meri.

Tobakovo listje je lepo, veliko, 32 do 40 centimetrov dolgo in primerno široko, ki sedi brez peclja tikoma na stebelu ter ima dolgojajčasto podobo, na koncu pa je suličasto všpičeno, ob robu gladko ali celorbno. Na dnu je listje večkrat tako široko, da visi ob stebelu na vzdol. Listje in zelo vejnato steblo, ki raste po konci in do 2 metra na visoko, poti iz sebe nek lim, na katerem majhna golazen obtiči. Plod je glavica polna majhnega, rujavega, okroglega semena, katerega je natoroznanec Willdenov v jedni sami glavici naštel do 40.000 zernec. To zernice je v 2 suhih predalcih, ki se na verhu razpočita, kadar je seme zrelo.

Cela rastlina izhlapiva neprijeten duh, ki še ljudij ne preslabih živcev omami, vzlasti če se to zeljišče ima v zapertih hramih. Še bolj škodljiv je pa tobak, če ga kadimo, in vsakemu je znano, da mu prvič, ko ga je kadil, bodisi iz fajfe, ali v smodki, ni bilo kaj dobro, da ga je glava bolela, da je bljuval, da je bil omamljen, da mu jed ni dišala, ali da je bil celo več dni bolan.

A vse te neprijetnosti je premagal s tako terdno voljo, da bi je bila vredna vsaka druga boljša stvar; pa to le zaradi tega, da ne bi bil

zaostal za drugimi, ki so že zdavnaj prestali težave začetnega kadenja tega omamljivega zeljišča. Navada pa zmanjša škodljivost. Star kadivec pa se čuti še le potem prav dobro, če se mu prav gosto izpod nosa kadi. Po njegovem mnenju je takrat bolan, ko mu tobak ne diši.

Pri nas vlada sama nakupuje, pripravlja in razprodaja tobak, kar imenujemo samo-prodajo „monopol“. Taisto je na Francozskem in po drugih evropskih državah. Ta kupčija pa je tudi naj boljši vir velikim dohodkom, ker se od 60 let sim neznano veliko tobaka speča in vedno več potrebuje, in marsikdo je rajši brez kruha, kakor brez tobaka. Tako mogočna je navada. V Evropo je bila ta rastlina zanešena leta 1558., in sicer naj prej na Portugalsko, ker se je pri Indijancih čulo, da je dobro zdravilo za rane. — Že Kolumb je zapazil 1492, da so prebivalci Guanahanski kadili zvito listje; temu se je zelo čudil. Iz Portugalskega je prinesel francozki poslanec Nicot tobakovo rastlino v Francijo l. 1560. Po njem je dobila rastlina latinsko ime „Nicotiana“. Walter Raleigh razširil je to umetnost kadenja na Angleško, kjer se je ta navada tako hitro vdomačila, da je bil kralj Jakob I. l. 1619 spisal knjigo proti tej navadi. Pritožil se je hudo o tem, da moški in ženske v vseh družbah kadé. Pozneje so Španjci iznašli umetnost, da so si v prah zmlet tobak mašili v nos!

Tudi navada ta je bila kmalu splošna. Papeža Urban in Inocencij XII. sta oklicala izobčenje tistim, ki so to nerednost vganjali. V Turčiji je bilo leta 1633 pod smertno kaznijo prepovedano, kaditi tobak. Kakošen razloček mej nekdanj in zdaj, ko si Turka brez pipe z dolgo cevjo še misliti ne moremo, in bradastega muzelmana, ki tako rad kadi ter ima naj boljše baže tobaka, malamo na kazala tobakovim prodajalnicam. — A niti naj ostrejša prepoved zoper to vražjo znajdbo, nobeno prognanstvo, celo smertna kazen ni pregnala te priljubljene navade in v prejšnjem stoletju štelo se je v posebno lepo navado, ako so dame najvišjega stanu nosile tobačnice seboj ter pridno v družbah postreževale z duhanom. V novejših časih pa se je to, hvala Bogu, opustilo.

Tudi neomikani narodi jako čislajo tobak. Rudeči Indijanci v Ameriki posvetujejo se o naj važnejših zadevah, na tleh okrog sedeč in puhajoč. Fajfa miru in sprave *), kalumet imenovana, je slavno-znana. Ako ima sovražstvo mej njimi in mej naseljenci nehati, ali se vojna mej dvema rodovoma končati ter mir skleniti, snidejo se glavarji z vodji sovražnikov, sedejo v kolobar, molče ter čversto kadé v družbi z onimi, ki

*) Glava kalumetova je iz neke verste rudečkastega mramorja narejena, ki se ga najde pri slapih velike Amerikanske reke Niagara. Cev je iz berstja ali iz mehkega lesa. To cev okinčajo s tičjimi glavami in perjem. Kadar stopijo rudečepoltniki v vojno zvezo, potem pobarvajo kalumet in olepšavo z rudečem. Velikost fajfe miru in sprave se ravna po imenitosti onega, kateremu je namenjena in po važnosti stvari, katera se obravnavati ima.

so jih strašno sovražili; potem še le začnejo pogajati se zastran mirovnih uvetov. Ne more se tajiti, da je ta navada važnega pomena.

Popotnik Lichtenstein pripoveduje, da bušmani tobak, ako se jim ga kaj dá, takoj zmaše v otlo cevkasto kost in potem sè slastjo pokadé. Dalje pripoveduje, da je knjeginja iz južne Afrike prosila ga duhana, katerega je sebi in svojemu dojenčku u prav obilo v nos mašila. Gmelin, slavni natoroznanec, je našel, da ženske pri Tunguzih imajo vsaka svojo pipo, tobakovo vrečico in prižigalno pripravo. Ruski kapitan Otton pl. Kotzebue videl je na otoku Lucon, od Manilskega proti jugu, može, žene in majhno deco, ki še ni shodila, mojstersko kaditi; na Sandviških avstraljskih in azijskih otokih žene in otroci ravno tako radi kadé.

Znano je, da je tobak postal neogibno potreben vojakom in mornarjem. So pa tudi ljudje, katerim se skaže naj večja prijaznost, ako se jim podari mokri tobak iz fajfe na pol izkajene, ali celo žlindro iz nje, kar potem z veliko slastjo vtaknejo si — v usta.

O koristi tobakovi gledé na zdravilstvene njegove vrednosti, o škodljivosti puhanja in duhanja, bilo je neizmerno veliko pisanja in prepira. Dognano pa je, da je kadenje škodljivo očem. Naj bolj bi se pa moralo odsvetovati kadenje sploh mladim ljudem, slabotnim, zlasti pa bolnim na vratu, persih in pljučah. Tacih ljudij je po tobaku že mnogo zamerlo.

Je-li rabiti tobak za zdravilo, naj se prepušča zdravnikovi razsodbi. — Naj si pa bode ta rastlina še tako upljivna na blagostanje ljudstva, vendar je in ostane strupena rastlina in izleček, ki ga znajo kemikarji pripraviti iz te rastline, tako imenovani „nicotin“, pokazal se je kot naj hujši strup, s katerim so se ljudje otrovili.

Koliko se tobaka na svetu v dim spusti, si lahko mislimo, ker že vsaka žaba tobak puha. Leta 1847 je bilo po uradnih poročilih zjedinenih državah severne Amerike pridelanega tobaka 220,164.000 *z*, ki je bil po večem peljan v Evropo. Ako se prišteje, kar pridelala tobaka Rusija, Belgija, Hollandija, Alzacija, Bavarsko, Prusija, Ogersko in Turčija, pa druge dežele, ali kar ga porabé, potem je jasno, kake ogromne množice tobaka se speča v kupčiji.

Nekateri tudi tobak rabijo kot zdravilo pri živini. Ako jo golazen nadleguje, namažejo jo s tobakovim lugom; a to ni varno, ker goved pocepa potem, kar se je n. pr. zgodilo v Wachstädtu v okraju Mühlhausen. Tu je prišel gospodar ob 3 vole, ker jih je opral s tabakovim lugom, da bi pregnal merčes.

Šolski ukazi.

Iz seje c. k. dež. šl. svéta v Ljubljani dné 27. maja 1881. C. k. okrajni šol. svét je ukrenil, da se dvoje šolskih občin združi, ko se je to zaverglo,

meri sedaj rekurs na to, da bi se nekaj sel drugam všolalo; c. k. okrajnemu šl. svētu se pa ukaže, da naj v tej stvari obravnava.

Šolska občina prosi, naj se ji **prizanese** vplačevanje doklada za deželni šolski zaklad, marveč naj se ta doklad splačuje za to občino iz šolske ustanove, ki jo ima občina, a **poverne** naj se ji vplačani znesek od 1876; temu se ima primerno ugoditi.

C. k. okrajni šolski svèt predlaga pritožbo zoper razsodbo, ki se tiče nagrade za verouk na dveh ljudskih šolah za l. 1879/80.

Poročilo c. k. okrajnega šolskega sveta, ki se tiče umeščenja učiteljevega, napotuje se mu s primernimi ukazi nazaj.

Po poročilu dveh okrajnih šl. svètov stavljata se stalno nadučitelj in učiteljica.

Ker se ima opustiti pripravljavni tečaj pri c. k. m. učiteljski, poroča se o tem na višje mesto.

Razrešujejo se prošnje za izposojilno splačevanje, za nagrado in denarno pripomoč.

V šolski odsek mestnega odbora so bili voljeni 3. junija ti-le srenjski svetovalci g. g.: Pirker (pervomestnik), dr. Supan (namestnik), dr. Bleiweis, dr. Deré, grof Chorinsky, Dežman, dr. Schaffer, dr. Keesbacher.

D o p i s i.

Iz Železnikov, 1. rožnika. (Šolske zadeve.) Menim, da med enorazrednicami naše dežele se sme šteti naša šola med taiste, ki imajo po največ učencev in učenk (poprek leto k letu n. pr. okol 150 v vsakdanski šoli, kar je za eno učno moč gotovo prav čez glavo dovolj). (So tudi drugod jednorazrednice, ki imajo poprek še več učencev, a govori se, da postanejo dvorazrednice n. pr. v Vodicach i. dr.) Z čimur se vsaka šola tudi ne more pohvaliti, je, hvala Bogu, pri nas, da je šolsko obiskovanje (z malimi izjemami) redno. (Nekaj menda tudi to pomore, da so všolani kraji skupaj, in so stanovalci večinoma rokodelci. Poglavitna stvar pri tem pa je, kako se šola vpelje in kakeršen je prvi učitelj na novo osnovani šoli.) Stvari zelo zelo potrebne, smo vendar do letos pri nas še pogrešali, pouka namreč tako zvanih ročnih del za deklice. Letos se nam je posrečilo, najti kar v osebi domače, pa jako zmožne šivelje prav izverstno učenico za ta uk. Ne verjel bi skoraj človek, ki pregleduje zgotovljena dela naših učenk, da so se one, zmed katerih so o pričetku tega poduka (15. novembra 1880) komaj ene znale za silo nekoliko plesti, naučile zgotovljati tako lepih, in ene tudi že zelo umetnih reči. (Tukaj se pa rado zgodi, da se bolj gleda na umetnost in lepoto, kakor na korist. Ne mislim tukaj na kako posebno šolo, a od tistih časov ko so bile še javne skušnje, spominjam se, da smo včasih kritikovali to; tedaj poprej *utile* potem pa *dulce*. Pa vendar to še ni taka naopaka; ženske male in velike rade pokažejo kaj znajo, da le potem potrebnega ne zamudé, ne more se jim to v zlo šteti. Vr.) Ker je revščina našega ljudstva vsled neizrečeno slabih železninskih kupčij zelo velika, se je moglo, da je bil mogoč pričetek omenjenemu pouku, terkati na serca usmiljenih dobrotnikov, da so nam darovali potrebnih iglic in pavole, kar se je potem zastoj razdelilo med deklice. Z marljivostjo vse hvale vredno se je pričel pouk, letos po 3 ure na teden. Pervo, kar se je mogla vsaka deklica učiti, je bilo pletenje nogovic. Ker so ene že nekoliko plesti znale, je bilo drugim to v

toliko večjo spodbudo, dohieteti svoje tovaršice. Ko so znale dobro plesti nogovice, pričel se je nauk o kačkanji (häckeln), in sicer narejanja raznovrstnih čipk (špic), otročjih kápíc, podbradnih rutíc (Barttüchel) i. t. d. Pohvaliti morem res naše šolarice, da jim je uk in znanje zgotavljenja ročnih del posebno priljubljen. Prav po izgledu marljivih hervaških devojk (deklic) in ženíc, ki celo po potih gredé predejo, videti je tudi naše šolarice prav pogostno zunaj hiš, dregajoče s svojim iglicam v pavolo, iz katere se berzo snujejo raznovrstne čipke. Ako bo mogoče (kar nekoliko upamo), podvojil se bo prihodnje leto pouk v pletenji in šivanji. Če bodo deklice tudi za priuk v šivanji tako spretne, in, če bodo ostale tudi tako marjive, se bo vsaka lahko v domači šoli toliko privadila, da ji ne bo treba hoditi iskati teh ukov na zunanje šole. Je pa za naš kraj tudi živa, dá: še več! glasno vpijoča potreba, misliti in delati na to, da bi se tukajšnemu ženskemu spolu podalo v roko drugo orodje, s katerim naj bi si služil svoj kruh, kakor ga je imel dozdej. Marsikomu morda ni znano, da pri nas more tudi ženski spol kovati, t. j. izdelovati žeblje (cveke). S desetim letom so včasih vgnali že otroke obojega spola v kovačnice, ter vpregli jih v pravo suženjsko delo. Zdej šolska dolžnost to nekoliko opovera; ali tudi za 12 let stare otroke ostane izraz »suženjsko« v vsi svoji popolnosti in pomembni. In kaj bi ne? Otroka zvečer ob 10. — 12. uri, ko je v najsladkejšem spanji, sklicati na noge, gnati ga v kovačnico, podati mu okol 1½ kilogram težko kladivo v roke, postaviti ga med ogenj in mraz, in tukaj naj pogostno lačen tolče na razbeljeno železo najmanj 10, — pogostno tudi 12 ur! — vprašamo: ali to ni suženjsko delo? Truplo, zlasti šibkih deklic, ako bi bilo tudi iz samega železa, mora hirati in giniti pri tacem rokodelstvu. Ni čudo toraj, da zarod vidoma péša. Pa to ni še vse. Kuga »žganje-pitja« razširja se, kakor povsod, žalibog, tudi med našimi delavci vedno bolj in bolj. (To je povsod znamenje ubožtva, ki narodu na vrata terka, ali mu uže v hiši stanuje.) Marsikdo se ga koj med delom v kovačnici naserka, terpin si išče moči v pijači, in za nekaj časa se vtješi, za nasledke ne vpraša, in da taki ljudje v svojih govorih niso omikani, kdo tega ne ve? Vse čenčarije in berlözge zlečejo na dan, in otroci slišijo pogostno kaj, kar jim zaganja rudečico v nedolžne obraze. Iz fizičnega, zdravstvenega in nravskega ozira je treba tedaj resno misliti in skrbeti pri nas na to, da bi se vsaj ženski spol odtegnil popolnoma življenju po tovarnah ter odkazalo se mu delo, s katerim bi si zamogel služiti svoj kruh ložji, sposobnejši in dostojnejši kakor s suženjskem izdelovanjem žebljev. (Tega bi bilo marsikje želeti, tovarne so narodu kaj dvoumljive koristni.) In ravno pouk v ročnih delih v šoli hoče in more delati zanaprej na to, da bi se dosegel omenjeni namen. V to naj pomaga Bog (pa tudi vsi tisti, ki imajo pri šoli kaj govoriti).

Jos. Levičnik.

G. pisatelj je omenil tukaj silo važne stvari, domače oberti po selih; po Kranjskem si tu in tam po tej poti marsikaj prislužijo, recimo pri Mengši s pletenjem kit, po gorenjskem pletó nogovice in jopice, po Idriji čipke izdeljujejo. Po nekaterih krajih razširjajo duhovniki in učitelji sadjerejo (mislimo tukaj med drugimi na pokojnega misijonarja g. Fr. Pirca), in tudi sedaj so še med učitelji, svetni in duhovni, taki, ki si na vso moč prizadevajo, pridobiti ljudi za umno sadjerejo, za umno gospodarstvo i. dr. Kdo vendar ne želi ljudstvu boljšega gmotnega stanja, a večje dobrote skoraj ni mogoče storiti mlademu človeku, ako ga priučí koristnemu delovanju, s tem ga dušno in telesno reši. Tu in tam cvete kaka obert, ime dobrotnika, ki je prvi priučil tamošnje prebivalce temu delu, pozabi se počasi; ljudje le pravijo, pri nas je ta in ta navada od nekdej, a sad

pridnega delavca traja od roda do roda. Tudi učiteljice ročnih del imajo tukaj lepo polje delavnosti, sicer ni povsod za vse, treba se je ozirati na krajevne razmere, so li stanovalci poljedelci, selani ali teržani, vendar nekaj ženskih ročnih del povsod pristuje prebivalcem. Učiteljicam pa tudi v ta namen lahko dobro ugaja knjiga, ki jo je spisala gsp. Ana Stumpf, nadučiteljica na c. kr. dekliški šoli v Terstu. Mislimo, da je ta knjiga obče znana našim učiteljicam; dobiva se pri J. Giontiniju v Ljubljani, cena ji je 80 kr. Stvar pa, ki se tiče gmotnega blagostanja naroda, je vsekako vredna, da se razmotruje tudi po šolskih listih, te misli je tudi »Napredak« (izhaja v Zagrebu) 1., 10. i 20. v mescu); pod naslovom »Pučka škola i materijalno blagostanje naroda« prinaša dobre svete, ki veljajo »mutatis mutandis« tudi za naše razmerje.

Pristavek. Pijančljivost starišev je kriva, da so njih otroci moralno depravirani. Dókler pijančljivih starišev otrok šole ne obiskuje, ne uživa doma nobene primerne vzgoje. Slab vzgled starišev uže zgodaj zamori v mladih sercih čut sramežljivosti, nagib pridnosti, starišev povelja vračajo otroci s posmehovanjem njih v pijanosti doveršenih dejanj. Kadar začne otrok šolo obiskovati, se pokaže, da ali nima talenta ali pa prav nobene moralne čuti in moči v sebi. Takóv otrok hodi v šolo, ker mora, vse jedno pa mu je, ali se čemu nauči ali ne. Šole dolžnost ni samo otroku vcepiti elementarna znanja, ampak tudi vzbuditi v njem zavest pravice in krivice, dobrega in slabega. Kaj je moči šoli koristiti, ako vse, kar se otroku v šoli v glavo vcepi, doma slab vzgled in nemarnost starišev pokvari? Nasledek temu je, da so otroci pijančljivih starišev malopridni, nevedni, slabemu udani, in da začnó prav skóro stopati v stopinje starišev. To skušnjo izpoznava prósti národ sam, rekši, da jabolko ne pade daleč od jablana. *Dr. S.*

Šolske novice.

Sežansko-komensko učiteljsko društvo je zborovalo 13. maja. Med drugim je bilo tudi na dnevnem redu: »So li premije koristno sredstvo pri odgoji šolske mladine.« — Obveljalo je mnenje, naj se obdarujejo vsi otroci, izvzemši te, ki niso zastopili, ali pa nobeden. — Potem je bil razgovor o izgovarjanji „l^a“ in „v^e“ v narodnej šoli. Poročevalec g. Vertovec je povdarjal, da je boljše, da se „l“ izgovarja. »Šola« glasilo goriških učiteljev je bila v zadnji številki zoper izgovarjanje „l^a“. — Večina je bila tega mnenja, naj se „l“ izgovarja. Predsednik g. Leban je potem na šolski tabli pokazal, kako naj se tednik spisuje ter rekel, da tednik mora biti: jasen, kratek, dosleden, pregleden, po vsem resničen. — Društvo šteje sedaj 35 udov.

C. k. učiteljische je dobilo iz prihodkov slavnostnega koncerta, ki ga je napravilo filharmonično društvo 10. maja, polovico prihodkov 95 gl. 90 kr. v podporo potrebnim gojencem na c. k. učiteljishi tukaj.

Letošnja konferenca učiteljstva za postojnski okraj bode 11. julija. Mimo navadnih so na dnevnem redu sledeče točke: 1. »Kako naj učitelj odgojuje mladino versko-nravno?« poroča g. Požar. — 2. Obdelovanje berilne vaje »kako se suče zemlja?« — s porabo globusa in telurija, poroča g. Dimnik. — 3. Obravnava br.: »Človeško telo« s porabo anatomskih tabel, ref. g. Trost. — 4. Ali more šola s poldnevnim poukom zadostiti zahtevam učnega črteža?« — poroča g. Lavrenčič. 5. Praktični

poskus z učenci v šoli: »Na kak način bi se v telovaji v šl. izbi vspešno poučevalo?« poroča g. Lah. S konferenco zvezana bo razstava učil.

Šolstvo na Dunaji l. 1879/80. Tam je osemrazrednih meščanskih šol: 14 za dečke in 14 za deklice; ljudskih šol: osemrazrednih 1 za dečke, 5 za deklice; sedemrazrednih 8 za dečke, 15 za deklice; šestrazrednih 33 za dečke, 26 za deklice; petrazrednih 4 za dečke 2 za deklice; obojespolnih (namešanih) 1 šestrazredna, 1 petrazredna, 1 dvorazredna, skupaj 125 šol. V teh je šolskih sob 1076, vstričnih razredov 246. Povprek gre v jedno šolsko sobo v šolah na novo postavljenih po 60 otrok. Vsaka šola ima prostora za pisarno, za učne pripomočke, sobo za konference, dvorano za risanje, in navadno stanovanje vodji in šolskemu slugi. Po naj novejših šolah so tudi klopi novejšega vstroja in pripravno prezračenje. Po vseh šolah je voda napeljana iz gorskih studencev (Hochquellenwasserleitung), osrednja kurjava, starejše in novejše zboljšane sisteme, a peči so uredene napolnovalno (regulirte Füllöfen) s plaščem.

Privatnih šol s pravom javnosti je 28, brez tega 23, potem je šola častivr. uršulinaric kot vadnica privatnim ženskim izobraziščem.

V šolo je hodilo: 30.999 dečkov, 32.956 deklic; za poučevanje je bilo 30 ravnateljev, 88 nadučiteljev, 8 začasnih šolskih vodjev, 138 meščanskih učiteljev, 434 ljudskih učiteljev, 48 stalnih podučiteljev, 127 začasnih podučiteljev in pomožnih učiteljev, 1 nadučiteljica, 33 meščanskih učiteljic, 162 ljudskih učiteljic, 73 stalnih podučiteljic, 89 začasnih podučiteljic in pomožnih učiteljic: 197 učiteljev verouka, 15 učiteljev in 17 učiteljic francoskega jezika, 198 obertskih učiteljic skupaj 1.658 učiteljskih moči. Za šolo obvezanih otrok je: 35.981 dečkov in 35.524 deklic, v srednje šole jih hodi 4.044; doma je poučevanih 430 dečkov in 799 deklic; za šolo ni sposobnih 77 dečkov in 77 deklic; v zasebnih zavodih je bilo poučevanih 1609 dečkov in 3195 deklic. Nad 14. leto hodi v šolo 407 dečkov in 590 deklic. Pred 6. letom hoditi v šolo je bilo privoljeno 597 dečkom in 503 deklicam. Brez postavnega vzroka se je poučevanju odtegnilo 17 dečkov in 78 deklic. Število za šolo obvezanih otrok se je pomnožilo mimo prejšnjega leta za 5299.

Po veroizpovedovanji je: 26.844 dečkov in 27.666 dekl. katol.; evangeljske vere 599 dečkov in 570 deklic; Judov je: 3474 dečkov in 4648 deklic; sicer je pa gersko-vzhodnih, starih katolikov, muhamedanov, spoznavalcev proste cerkve, brez veroizpovedanja otrok 82 dečkov in 72 deklic.

Po narodnosti je: Nemcev 28.729 dečkov in 30.393 deklic; Slovanov 1730 dečkov in 1928 deklic; Madjarov 367 dečkov in 517 deklic; raznih narodnost 73 dečkov in 121 deklic.

Šolskih zamud je bilo povprek 10·16%. Kar se večine tiče, ni težave izpeljanju osemletne šolske dolžnosti. V dveh poslednjih letih pa se vendar zgodi, kjer je nujna potreba, da je stariše treba postavno prisiliti, da pošiljajo otroke v šolo. Posamezni upori so le redki.

Za višje razrede je bilo zrelih: 22.970 dečkov in 24.696 deklic; nezrelih: 6290 dečkov in 5879 deklic, tedaj 26%; nesprašanih je bilo 31 dečkov in 161 deklic. Posebno imajo pa višji razredi mnogo prav slabo obdarjenih učencev, mnogokrat je vzrok temu, da bolj nadarjeni prestopijo v srednje šole. (Telesno razviti in krepki dečki v teh letih tako niso za šolo; učiti se jim ne ljubi, po šolskih klopeh morajo sedeti, tedaj ni čuda, da ne napredujejo; na delo s takimi dečkami.)

Otroke drugih veroizpovedanj poučujejo v verozakonu učitelji dotičnih veroizpovedanj, v 2. šolskem okraji, kjer je več Židov, so posebni učitelji verozakona, ki poučujejo ob navadnih šolskih urah.

Šolskih vertov je osem.

Šolske bukvarnice so pri vsaki šoli. Srenja daje meščanskim šolam 600, in ljudskim šolam 500 gl.; od teh se porabé $\frac{3}{4}$ za šolske in $\frac{1}{4}$ za učiteljske bukvarnice. Vsako knjigo prebere kak učitelj in jo zaznamova v zapisniku s svojim podpisom, da jo poterdi.

Za učila je bilo privoljenega za l. 1880 10.000 gl.

V čitanji poučujejo po treh metodah; po pisalno-bralni, po metodi vzornih besedi (Normalwörter-methode) in po glaskovalni metodi. Ker se otroci in stariši po Dunaji selijo iz okraja v okraj bi trebalo zedinjenja v tej stvari.

V ženskih ročnih delih se skupno poučuje po učni vravnavi gdč. Luize Prokesch.

Poročilo pravi dalje: Mladi učitelji so posebno verli v začetnih razredih. Učiteljice so prav sposobno za pouk na spodnji in srednji stopinji, na verhnji stopinji, kjer je gledati na določnost, doslednost in objektivnost, najde marsikatera izmed njih zapreke (to se menda pravi: učenke učiteljci čez glavo vstastejo.) Zasebnega poučevanja je glede na slabo obert le malo. Disciplinarnih preiskav zoper učitelje je bilo štirinajst; pri desetih je bila izrečena disciplinarna kazen.

Otroških varovalnic za otroke od 2—6 let je bilo 14, oskerbnice so bile večidel redovnice. Poleg tega je 7 jaslic — Krippen. (To so naprave, kamor delavke shranjujejo svoje dojenčke po dnevu, ko gredo na delo. Vr.)

Otroških vertov, Kindergärten (ustanov za otroke, preden hodijo v javne šole), je bilo 15 samostalnih in 10 v zvezi z zasebnimi šolami. Premožni tukaj plačujejo po 1 gl. na mesec šolnine.

Nadaljevalnih šol je 33, največ obertnih. Poleg tega je še c. k. sirotišče,⁹⁶ kterega vodijo šolski bratje, potem 4 mestna sirotišča, katera niso pod nadzorinstvom mestnega krajnega šolskega sveta. Tudi sta na Dunaji 2 zavoda za slepe in 1 za gluhoneme in 1 pribežališče za zanemarjene dekleta, to vodijo šolske sestre.

Trošek za šolstvo. Vsega skupaj 2,052.474 gl. 3 $\frac{1}{2}$ kr. Posamezno za kurjavo, svečavo in snaženje šol: 99.799 gl. 94 $\frac{1}{2}$ kr.; donesek protestantovski zasebni šoli 7000 gl.; plače ravnateljem in nadučiteljem 126.349 gl. 49 kr.; učiteljem 836.852 gl. 26 kr.; podučiteljem 51.259 gl. 45 kr.; začasnim podučiteljem 117.624 gl. 35 kr.; starostnih doklad 82.298 gl. 54 kr.; za poučevanje v telovaji 86.974 gl. 22 kr.; učiteljicam ženskih rokotvorov 74.898 gl. 78 kr.; za poučevanje v francoskem jeziku 18.178 gl. 75 kr.; šolskim slugam 17.874 gl. 65 kr.; vožnine (Wagenpauschalien) 1375 gl.; nagrad in pomožnine (Aushilfen) 5793 gl.; za učne pripomočke 36.659 gl. 25 $\frac{1}{3}$ kr.; šolskega troška sicer še 6303 gl. 80 kr.

Razen ove splošne svote se je še izdalo: za mestni pedagogij in obertnijske nadaljevalne šole 47.465 gl. 32 kr.; pripomoči otroškim vertom 4150 gl.; doneski za izobraževalne in učenostne namene 15.367 gl. 50 kr.; za mestne srednje šole 345.107 gl. 32 kr.

Kazenskih obravnav zastran šolskih zamud je bilo 858; v 245 primerljajih je bilo denarne kazni 344 gl., in zapora 60 dni in 8 ur. — Tako je na Dunaji!

Različnosti.

Nekaj soli in popra. Čitateljem »Učit. Tov.« je znano, da se pred vsemi nemški konservativci poganjajo, naj se osemletna šolska dolžnost tako

ali tako olajša; poslanci namreč tožijo, da šolsko breme naj huje teži prebivalstvo. (Kakor znano gališkim poslancem, potem onim iz Kranjskega in Primorskega se ni treba za to poganjati, ker tu osemletna šolska dolžnost ni splošna, a jih vendar podpirajo; to olajšanje je pa tudi jedino, kar bi dosegli nemški konservativci, ker sicer svojim volilcem ne bodo prinesli drugega, nego večje davke.) A kake zapreke se jim tu stavijo!! Predlog »Lienbacherjev«, naj se stvar izroči deželnim zborom, je v zbornici poslanca sicer dobil večino, a v gosposki zbornici ni najdel milosti, tu so vse vladi dali v roke, naj stvar izverši ali zavleče, kakor za dobro spozna. — G. Lienbacher, t. j. večina poslancev v spodnji zbornici, s tem ni bila zadovoljna, in šolski odsek je nasvetoval, naj stariši sami določijo, ali hočejo otroke osem let v šolo pošiljati. (cf. l. 11. str. 175.) Predlog ta je bil sicer sprejet v poslaniški zbornici, a koliko je bilo ugovora, koliko besedovanja, koliko škandala od nasprotne strani! Galerija je ploskala dunajskemu Süsu tako, da je predsednik rekel sprazniti, in dan potem so visele v Sechshausu na Dunaj črne zastave iz šole. Če ni to komedija, naj pove kdo, kaj je to drugega? Bolj pomenljiv, kakor pa Süs-ova komedija, je bil izrek poslanca Beer-a, ki se je čudil nad tem, da bi stariši imeli kakšno pravico do otrok, da bi namreč oni smeli določevati, hodi li otrok 6 ali 8 let v šolo, stariši naj bi imeli le dolžnosti do otrok, a nobenih pravic! Dosledno bi bilo potem, da bi tisti, ki otroke sili v šolo, tudi redil jih. — Kje je tedaj več svobode, ali pri konservativcih ali pri liberalcih, katerim pravice državljanov nič ne veljajo. Še bolj se pa moramo čuditi, ako premislimo, za kaj se tukaj poganjajo. — Tu ne gre za to, da bi se šolske zastave odpravile, da bi nehala višje državno nadzorništvo, da bi se učni krog zmanjšal, marveč zato, da bi otroci, kjer uže iz tega ali unega vzroka neredno hodijo 7. in 8. šolsko leto v šolo, po dokončanem 6. letu, ako so svojo šolsko dolžnost zveršili, smeli iz šole izostati. To je stvar, ki se ozira samo na gmotno stvar dotičnikov, in za to se lahko poteguje klerikalec in liberallec. Ako pa kdo hoče šolo še dle časa obiskati, nihče mu tega ne bode branil, zanikerni pa se morejo siliti, da svojo šolsko dolžnost poprej izverše, preden izstopijo iz vsakdanje šole. Znano je, da je po Tirolskem poprej navadno več otrok hodilo v šolo, kakor jih je bilo obvezanih. Ravnali so pa tam tako, da otrok, ki je šolo nemarno pohojeval, prisiljen bil, hoditi še sedmo leto. Od nekdanj so vsi šolski strokovnjaki zagovarjali kvalitativen pouk, in na to se ozira tudi §. 21. drž. šl. postave dné 14 maja 1869 alineja 1 in 2, posebno pa §. 13. šl. in uč. reda dné 20. avgusta 1870, ker ta govori: »zapovedano šolsko dóbo okrajšati, to je samo po kmetih časno dovoljeno tisti mladini, ktera je prišla že v zadnji dve leti uka.« Otrokom po kmetih je tedaj postavno moglo dovoliti okrajšanje šolskega uka, dasiravno se tukaj govori od šolskega obiskovanja do 14. leta, vendar se postava ozira kolikor toliko na šolski napredek; Lienbacherjev predlog pa ravno ta „šolski napredek“ posebno povdarja, ko določi, otrokom po kmetih se mora dovoliti izstop iz vsakdanje šole, a po mestih se more ali sme dopuščati — pristavlja pa zraven, ako so se naučili najpotrebnejših šolskih nauk: branja, pisanja, številjenja in »verouka«. Morda pa je ravno zavoljo pristavka »verouka« nastal tak krik in vik zoper L. predlog. Sv. vera, to je zmirom znamenje, kateremu se zopergovarja; povsod odpravljajo vero iz šol, na Avstrijskem bi pa pristavili šolski postavi dodatek, da morajo otroci v veri podučeni biti, preden smejo iz šole stopiti! »To pa uže nikakor ne«. Stvar se nam še boljše razjasni, ko beremo, da so se nekateri liberalni Čehi, vstavovercem na ljubo, zderževali glasovanja. Nam pa, katoliškim kristjanom, se ravno ta pristavek zdi najvažnejši. Povsodi, na kmetih

sicer manj, kakor po mestih, je nekaj takih otrok, ki so v najpotrebnejšem, v resnicah sv. vere, čudo nevedni in malo poučeni, vzrok je ali presilna revščina ali tudi samopašnost starišev. Neredno je njih šolsko obiskovanje, pomankljivo vse poučevanje, taki otroci bi se potem v imenu šolske postave lahko priganjali h kerščanskemu nauku. Tega se pa boji ves liberalni svet, zato pa tolikanj krika in vika, da je šolska postava v nevarnosti. Za Slovence po Koroškem in Spodnjem Štajarskem nastane še drugo vprašanje. Ustavoverci so kar naravnost povedali, da 7. in 8. šl. leta je treba, da se učni smoter v jezikovem uku doseže, t. j. da se slovenski otroci lože in bolj zanesljivo ponemčjujejo. Tega sicer ljudski učitelj ne more ubraniti; v šoli mora poučevati tako, kakor se mu naroča, ali nepremišljeno in abotno je, ako se slovenski učitelji poganjajo za osemletno šolsko obiskovanje. Tega ne delajo zavedni slovenski učitelji, marveč taki, ki mislijo, da morajo svoje nemške kolege v vsem posnemati.

Razmotrujmo pa stvar še na dalje. L. predlog pravi, otroci v 13. in 14. šl. letu naj hodijo v šolo najmanj po 4 ure na teden (na Kranjskem velja to samo za zimski čas, od novembra do aprila), ti otroci se ne ušteevajo med vsakdanje učence, tedaj bo učitelj obvezan, take otroke poučevati ob četertkih in nedeljah. Ako se ta L. predlog sprejme, kar pa še ni gotovo, ker ima priti pred gospodsko zbornico, potem bi se mogel prenameniti šolski in učni red 20. avgusta 1870, ki je tako še le začasen, mislimo tukaj na VII. »O razdelitvi v razrede« §. 47. a 1. i 2. Ako ima namreč učitelj v vsakdanji šoli poučevati po 24—30 ur na teden, in verhu tega se še trudi v nadaljevalni šoli o prostih dnevih naj manj po 4 ure, je to vendar preveč; ako pa vsikako mora ostati število ur, kakor je dosihmal določeno, naj pa učitelj za tako ponavljavno šolo dobiva kako nagrado. To bi bilo potem pravično na vsako stran. Vsekako bode treba kake premembe v šolskem in učnem redu, ako se sprejme L. predlog, kar pa nas na Kranjskem zadeva le po mestih.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. Na 5razredni ljudski šoli v Idriji V. učiteljska služba, l. p. 450 gl., 90 gl. dejanske priklade in 6 petletnic po 40 gl. Prošnje v 4 tednih po dnevu razglasa pri c. k. rudarstvu (Bergwerksdirektion in Idria).

Premembe pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. Gsp. Jožef Thuma, nadučitelj v Radovljici, je imenovan stalnim. Gdč. Neža Supan, stalna učiteljica v Bledu.

Vabilo

za naročbo za II. polovico l. 1881.

„Učit. Tovariš“ bode še izhajal, vabimo tedaj tovariše in vse slovenske narodnjake na naročilo ter prosimo materielne in duševne podpore, da lože vstrežemo željam in zahtevam svojih naročnikov. „Tovariš“ stane za vse leto 3 gl., za pol leta 1 gl. 50 kr. Naročnike, ki so se zakasnili z vplačevanjem, opominjajo vljudno njih obljube. — Naročila, naznanila in tudi dopise prejema založnik **R. Milic**, na starem tergu hiš. št. 19 (glej listu načelo). Bog z nami!

Uredn. in založništvo.